

CDM – ett kryphål för Nord?

Kyotoprotokollet är en internationell överenskommelse som syftar till att begränsa den globala uppvärmningen. Den trädde i kraft 2005 och syftar till att utsläppen av växthusgaser år 2012 i genomsnitt ska vara 5,2 procent lägre än de var 1990.

DET RIKTAS MYCKET KRITIK MOT PROTOKOLLET som allmänt anses vara otillräckligt. Den kanske mest kontroversiella delen är de sk. flexibla mekanismerna. Dessa kom till för att delar av överenskommelsen ansågs vara för dyra och komplicerade att genomföra. En av dessa mekanismer, *Clean Development Mechanism*, CDM, har ett tydligt Nord-Syd perspektiv.

CDM innebär att länder inom Kyotoprotokollet (läs Nord) kan starta projekt som syftar till att minska växthuseffekten i länder som inte har några åtaganden inom protokollet (läs Syd). Det land eller företag som driver projektet får sedan räkna utsläppsminskningarna som "sina egna", som om de minskat sina utsläpp med motsvarande mängd växthusgaser.

Syftet med CDM är, förutom att målen i Kyotoprotokollet ska uppnås, en miljövänlig utveckling i Syd. Detta ska ske genom utländska investeringar i miljömässigt hållbara projekt, vilket man hoppas ska leda till en överföring av teknik och kunande när det gäller miljövänliga alternativ.

HITTILLS HAR UNGEFÄR 1 300 CDM-projekt genomförts. Det kan handla om trädplantering, energieffektivisering eller rening av utsläpp från industrier. Det är en kostsam process att få ett CDM-projekt godkänt och därför premieras ofta storskaliga projekt. Majoriteten av projekten, 60 procent, finns i Asien, bara 1,6 procent av dem finns i Afrika söder om Sahara. Dessa 1,6 procent är i realiteten 21 projekt, varav 15 finns i Sydafrika. I länder som Nigeria, Tanzania och Uganda finns några enstaka projekt per land.

En hel del kritik har riktats mot CDM. Få av projekten har kommit de allra fattigaste till del. Projekt som är billiga att genomföra, som rening av industriutsläpp, är vanliga men har små utvecklingseffekter. Kritik riktas även mot själva idén med CDM: eftersom målen inom Kyotoprotokollet är så låga kan man ifrågasätta om det verkligen ska behövas sådana här åtgärder för att komma runt dem.

Dessutom menar man att CDM innebär att länderna i Nord köper sig fria från, eller i alla fall skjuter upp, en nödvändig omställning mot ett mer hållbart samhällssystem. Det är Nord som står för mest utsläpp och det är här omställningen behövs. Att investera i CDM-projekt i Syd är dock billigare än att minska utsläppen här hemma.

En mer grundläggande kritik riktas mot fördelningen av utsläppsrätter mellan länder. Enligt Kyotoprotokollet och CDM fördelas rätter utifrån hur stora utsläpp olika länder tidigare haft. Ett alternativt sätt att se på utsläppsrättigheter, som flera miljöorganisationer för fram idag, är att alla människor har rätt till lika stora utsläpp.

En hållbar nivå skulle då ligga på runt ett ton koldioxid per person och år. (Sverige släpper idag ut ca sex ton per person, USA 20 ton och Moçambique 0,08 ton.) Alla utsläppsminskningar är bra, var de än äger rum, men utifrån ett alternativt räknesätt skulle många afrikanska länder ha rätt att släppa ut mer koldioxid än de gör idag, istället för att genom CDM agera världsländ för Nords utsläppsminskningar.

AMANDA HUSS

Foto: Afrikabild